

פרשת וארא תשפ"ב

גליון ל"ח

מי ה' אשר אשמע בקולו?? - פרעה, הרב'ע של "אין עוד מלבדו"!!!

מ"ה ר' מינעשה התחזקות בעבודת ה'...

לע"נ מ"ה הרבני אבן מירון
ג' הרבני אבן קרלין, וכל מתי ישראל

יכול לעשות ושאתה 'עושה' הכל משום שאתה ב'עולם הדמיון' ממש, והמושיע הזה שאתה חושב שבכל השתדלותך העצומה אתה תצליח להמית אותו, ואתה הופך בשבילו כל מצרים, ומשגע את כולם בשבילו, בתוך ביתך ועל ברכך הוא יגדל.

וכל זה מאיר אבינו שבשמים לכל איש ישראל בכל שנה בימים קדושים אלו, [לא רק בחגיגה של שוב"ים חוזה, אלא כל ההארות יציאת מצרים, כדאימת ברמ"ל] שכל מה שנדמה בעלמא דשיקרא רדין, שזה עושה וזה עושה, וריבוי השתדלות הזאת והפרוטקציה הזאת בודאי יעזור לי, וכדומה וכדומה. הכל דמיונות ממש והכל אחיזה עינים ממש. הכל הבל, אין עוד מלבדו. ועל ידי האור של המכות מקבלים כולנו הכוחות להכות ולשבר כל הכוחות של פרעה, שמתגברים על כל אחד ואחד ולצאת ולהיאגל מכל המיצרים והדמיונות, ולזכות לגילוי שכניה. ולנבקה עליונים ותחתונים וראו שהוא יחיד.

ולמעשה ממש' כל מי שמשותדל להתבונן יותר ויותר על סדר היום והחיים שלו יראה שמצוי מאד מאד שחלק גדול מאד מההילוך המחשבה התמידי הוא בחינה של 'עולם הדמיון ממש' והדוגמאות בזה רבים מאד ואי אפשר לפרט לא כולם ולא רובם [ובפרט שכל יחיד ויחיד הוא עולם מלא בפני עצמו] אבל לתועלת הענין נפרט ב' דוגמאות בחינה של ללמד על הכלל כולו יצא.

[א] הרבה פעמים יש הילוך המחשבה 'למה עשיתי כך וכך [ברוחניות או בגשמיות] ועל ידי זה נעשה כך וכך ואם הייתי עושה כך וכך היה יותר טוב או יותר קל וכדומה'.

[ב] הרבה פעמים יש הילוך המחשבה 'למה פלוני עשה כך וכך [ברוחניות או בגשמיות] ועל ידי זה נעשה כך וכך ואם היה עושה כך וכך היה יותר טוב או יותר קל'.

וב' דוגמאות אלו לבד מקיפים הרבה פעמים חלק גדול מאד מסדר היום והחיים בהרבה אופנים וענינים, [ובנספח לב' דוגמאות אלו של 'הילוך מחשבה' יש עוד הרבה דוגמאות של 'הילוך מחשבה' שדומים לב' דוגמאות אלו וכמו שזכר לעיל]. ולפעמים יכול להיות הילוך מחשבה כזה עשרות פעמים ביום [ולפעמים אפילו מאות פעמים].

והתוצאות של הילוך מחשבה כזה הם רבים, ובתוכם, חלישות הדעת, עגמת נפש, טענות, תרעומות, הקפדה, כעס, עצבות, מתת, לחץ, רפיון, ועוד הרבה תוצאות כעין זה.

ורצון אבינו שבשמים להשתדל מאד מאד באופן תמידי לגרש הילוך המחשבה הזה, ולהגיע יותר ויותר למצב שאין מושג כזה כלל וכלל 'למה עשיתי' ו'אם הייתי עושה' ו'למה עשה פלוני', ו'אם פלוני

כתב הגה"צ ר' צבי מאיר זילברברג שליט"א (מאמרי חיזוק גליון רצט), שהתדלת לא לשנות את לשון קודש(ו): אבינו שבשמים מגלה לנו שיש בחינה שהתכלית של כל ההיילוע היילוע יציאת מצרים הוא 'למען תספר באזני בנך ובן בנך את אשר התעללתי במצרים' ורש"י הקדוש מגלה לנו פשוטו של מקרא 'אשר שיקחתי במצרים'.

ונכלל בזה, שהקליפות הנוראות של פרעה והמצרים חיו באופן חזק מאוד ב'עולם הדמיון' ממש ובמשך כל הזמן היה להם דמיון שיש להם איזה יכולת ואיזה אפשרות לעשות משהו, וכבר בתחילת הגלות היו לפרעה דמיונות של 'הבה נתחכמה לו' שכשאמרו ה'איצטגנינים' לפרעה שיש מושג של 'מושיען של ישראל' היה לו דמיון גדול שהוא יכול לעשות שלא יהיה המושיע הזה והתחיל עם ה'אם בן הוא והמתין אותו' והמשיך עם 'כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו' שנכלל בכל זה שמחמת הדמיון הגדול שלו שיש לו אפשרות יכולת לעשות שלא יהיה 'המושיע' של ישראל הפך את כל העולם והרג אלפי אלפים תינוקות.

וכשכבר התחיל לקבל מכות חזקות מאבינו שבשמים ורצה כבר 'להסכים' שכלל ישראל יצאו ממצרים חי עדיין ב'עולם הדמיון' שצריכים 'ישות' ממונו והתחיל עם ה'תנאים' שלו 'אנכי אשלח אתכם' 'רק הרחק לא תרחיקו ללכת' 'מי ומי ההולכים' 'הי כן ה' עמכם כאשר אשלח אתכם ואת טפכם' 'לא כן לכו נא הגברים' 'לכו עבדו את ה' רק צאנכם ובקרכם יוצג' וכדומה, ולא תפס כלל וכלל הטפשות והכסילות שלו בעולם הדמיון שלו, 'האם הוא שולח' 'האם צריכים רשות שלי'?' הלא הוא רואה שאבינו שבשמים עושה הכל ויש כבר מצב של 'הטמ' תדע כי אבדה מצרים' והוא חי עדיין בעולם הדמיון החזק שלו 'ש'הוא' 'עושה' ו'הוא' 'שולח' וכדומה.

ואפילו אחר שכבר היה 'יוקם פרעה לילה' ותהי צעקה גדולה במצרים' ופרעה רץ במצרים באמצע הלילה והתחנן למשה רבינו שכלל ישראל כבר יצאו ממצרים 'לכו אמרו כולנו מתיים'. כעבור רק כמה ימים אחדים כבר אמר ה'חכם' הזה 'מה זאת עשיתו כי שילחנו את ישראל' 'אנילו' 'פרעה' ברוב 'נדבת לבו' שלח את כלל ישראל ועכשיו 'מתחוט' 'מה זאת עשיתו' האם הוא עשה משהו? הלא המצב היה 'ויהי בעצם היום הזה הוציא ה' את בני ישראל מארץ מצרים' וכל זה היה התגלות עצומה איך נראה 'העולם הדמיון' החזק של הקליפות הנוראות של פרעה ומצרים.

ואבינו שבשמים מגלה לנו שיש בחינה שהתכלית של כל ההיילוע היילוע יציאת מצרים הוא שיהיה לנו בחינה של 'למען

א' גיט ווארט
מאיערות המשפיעים
והמניגדים שליט"א

עשה עושה ויעשה לכל המעשים...

כתיב בפרשתן (פרק ו, פס' ה-ו) וְגַם אֲנִי שָׁמַעְתִּי אֶת נֶאֱמָר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מִצְרַיִם מַעֲבָדִים אִתָּם וְאָזְכֹר אֶת בְּרִיתִי: לָכֵן אֶמְרָ לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה'...
אומר הגה"צ ר' אלימלך בירדמן שליט"א בשם כ"ק האדמו"ר מקאקלוב שליט"א (לרפ"ש בקרב בתושחי"א), שהקב"ה אמר למשה, שבני ישראל חושבים שמצרים עושים להם את הצרות "אשר מצרים מעבדים אותם", וככה אסור לחשוב, יהודי צריך לדעת שהכל מהקב"ה, וגם אם מצרים מעבדים "מי זה אמר ותהי - ה' לא צוה" (איכה ג).

לכן שלח הקב"ה את משה "לכן אמר לבני ישראל אני ה'!" " זה אני, אני, הקב"ה, עומד מאחורי הגזרות והשעבוד, זה לא משהו אחר.
והדבר הוא דבר ניצחי לדורי דורות, אדם חושב הוא עשה לי והוא הציק לי, "לכן אמר לבני ישראל אני ה'", תדעו שהכל זה ממני, ואין שום כוח בעולם זולתי.

ר' אמונת של ה'לבה הרב דוד מטיאס
דואר: do548432274@gmail.com

אם צריך לראות הברק עצמו

שאלה: האם צריך לראות את הברק עצמו בשמים או די בכך שרואה את אורו של הברק? תשובה: דעת הרבה פוסקים שמספיק לראות את אורו של הברק, ועיין במקורות.

מקורות: כ"כ הגר"ש איערבאך זצ"ל ו"ה"ל: בענין ברכה על ברקים חושבני שמנה העולם הוא הנכון (שאינם מברכים רק על ראית הברק עצמו בשמים אלא גם על הגרשת אורו של הברק) מפני שגם ע"י האור הזה האדם מתרגש ורואה בכך מעין מעשה בראשית עכ"ל (ש"ת מנח"ש ח"ב סי' ד), ולכ"כ בצ"ע אליעזר (ח"ב סי' כ"א), וכן הורה הגר"ן קרליץ זצ"ל (הו"ש עמ' קפד), והגר"ש ואהרן זצ"ל (אבני ישפח ח"ד סי' ל"ו), וכן אמה העולם כמבואר בדברי הגרש"ז ה"ג ע"ש. אמנם משמיה דהגר"ש זצ"ל מוטו דאין לברך על ראיית אורו של הברק אלא בעינין לראות את הברק עצמו (אבני ישפח, שם), וכן נראה דעת הגר"ח קנייבסקי שליט"א שכאשר נשאל האם מברכים על ברקים כשאין רואה הברק עצמו אלא רק את אור הברק, השיב הגר"ח מחלוקת עכ"ל, משמע דס"ל דאין לברך עד שיראה הברק עצמו, וכן נוהג הגר"ח הלכה למעשה שאינו מברך עד שיראה הברק עצמו (תשובת הגר"ח שבסוף ספר שער העין, והוסף שם המחבר ה"גל שבעל פה אמר לו הגר"ח דאין כוונתו שצריך לראות את הקו עצמו בין העינים, אלא לאפוקי אם יושב בבית ורואה אור מאיר, דצריך לראות את האור בשמים ע"ש).

לברך על הברק בטרם נשמעו רעמים

שאלה: הרואה בטרם נשמעו רעמים, האם יברך מיד על הברק או ימתין מלבדך עד אחר שישמע הרעם? תשובה: בימות החורף הקרים והגשומים יברך מיד כשרואה הברק ואין צורך להמתין עד לשמיעת הרעם.

מקורות: הנה יש נוהגים שאין מברכים על ראיית הברק עד ששומעים הרעם, ולכאורה טעמם משום שחוששים למה שכתב המשנ"ב בסו"ר רכ"ז ס"ק ג' בשם החי"א אדם, שאותן [מברקים] שוק באים בלא רעם כלל רק מחמת חום אין מברכים עליהם שאין זה ברקים הנזכר במדבר ע"י"ש. אמנם כבר העירו רבים דכל דברי החי"א אדם אמורים בברקים הנראים בימות הקיץ החמים, שבהם יש לחוש שמא אלו ברקים הבאים מחמת החום, אבל בברקים הנראים בימות החורף הקרים והגשומים, שפיר יכול לברך מיד ואין צורך להמתין לשמיעת הרעם, דודאי אינם באים מחמת חום, וכן הורה הגר"ש אלישיב זצ"ל שבחורף יברך מיד ולא ימתין לשמיעת הרעם (וזאת הברכה פ"ז).

לא היה עושה' וכדומה, כי הכל איין גרויסער געלעכטער (-שחוק גדול מאד) והכל 'עולם הדמיון ממש' וכולו חלומות ואחיות עינים ממש, כי המציאות האמתית הוא שאף אחד לא עשה שום דבר כלל וכלל כי 'אין עוד מלבדו' ואין מציאות כזה כלל וכלל שמישהו עשה משהו ואין מציאות כזה כלל וכלל שמישהו הפריע משהו ואין מציאות כזה כלל וכלל שאם לא היה קל היה יותר טוב או יותר קל וכדומה כי כל מה דעביד רחמנא לטב ועביד.

וכמה שזוכים בעז' לחיות יותר ויותר עם השחוק הגדול שיש בכל זה ועם אורו של משה של 'אז ימלא שחוק פניו' ועם האור העצום של יציאת מצרים של 'שיחוקתי במצרים' זוכים לחיות יותר ויותר עם המציאות האמתית של 'אין עוד מלבדו' וזוכים יותר ויותר למלא רצון אבינו שבשמים בשלימות בכל פרטי תורה ועבודה בבחינה של 'וצדיק באמונתו יחיה'.
וככל יום ויום בעת ההייליגע 'שירת הים' אפשר להתרגש מאד מאד כשאומרים 'אמר אויב ארדוף אשיג אחק שלל תמלאמו נפשי אריק חרבי תורישמו יד', איזה דרגא של צודרייטער (-משוגע) היה

ורצון אבינו שבשמים שבכל קריאת שמע נשדל להתעלות בכל זה ולהגיע יותר ויותר בשכל סדר היום של 'בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכרך ובקומך' נחיה יותר ויותר עם ה'שמע ישראל' ה'אלוקינו ה' אחד, ואינא דאחד מהסובות שמקיימים המצוה של זכירת יציאת מצרים בכל יום בעת קריאת שמע כי האור של יציאת מצרים שנתגלה ש'אין עוד מלבדו' מסייע לנו לחיות יותר ויותר עם ה'שמע ישראל' ה'אלוקינו ה' אחד'.

וידוע מהרבה צדיקים ז"ע שיש בחינה שיעקר האופן להגיע לכל זה, ולצאת יותר ויותר מה'עולם הדמיון' ולחיות יותר ויותר עם המציאות האמתית של 'אין עוד מלבדו' הוא ריבוי תפילות ותחנונים לאבינו שבשמים ובפרט בהימים הקדושים של שובב"ם ת"ת, לכך רצון אבינו שבשמים להתחזק הרבה בימים אלו להתפלל חזק מאד שזוכה להתעלות תמידי בכל. זה רצון אבינו שבשמים.
(ע"כ מהגה"צ ר' צבי מאיר זילברברג שליט"א).

האברך נסע הביתה, לרכסים.
ו... היה צריך לנסוע שוב ללשכת הגיוס להביא את הטופס עם החתימה החסרה.
ואיפה ה'השגחה פרטית'? ? ?
אומר לי האברך, באמונה יוקדת, אנשים חושבים שהשגחה פרטית, זה רק אם הפקיד היה מוותר על החתימה, או שפתאום היה צץ עורך דין בלשכת גיוס וחותם על הטפסים.
וזה כפייה!!!!!!!
השגחה פרטית זה גם אם צריך לנסוע בחזרה לרכסים, להחתים 'עורך דין', ולהיטלטל בכמה אוטובוסים עד 'תל השומר' בשביל החתימה מטופשת, ולחזור בחזרה בכמה אוטובוסים, זה השגחה פרטית.
אין צורך להוסיף מילה!!!!
ונזכיר את אשר כתבנו לפני מספר שבועות, "השגחה פרטית זה לא מה שאתה רוצה, השגחה פרטית זה מה שאתה צריך" !!

לעברו כבר לגבנם
התהזקות בעבודת הלב - זו תפילה
צעק לכם אל ה'...

כתב רבינו ה'חפץ חיים' (הפ' חיים' על התורה) עה"פ "ונצחק אל ד' א' אבותינו וישמע ד' את קולנו וגו' (דברים כ"ו ז). מפרש ה'חפץ חיים': וישמע את תפלתנו לא נאמר, וישמע ד' את קולנו, ללמדנו בא, שצריכים לצעוק בקול בעת צרה - ועי' עונה ד' תיכף. כי לפעמים עונה ד' במשך איזה ימים, ואפילו לכמה שנים, כדאינא במדרש, יש תפלה לכמה שנים, אבל הצעקה בקול מועלת. עכ"ל. אנחנו נמצאים בפרשיות של יציאת מצרים על ידי צעקה בקול, והקריאה מעוררת את הזמן, לצעוק אל ה' אלוקי אבותינו, כל אחד ואחד בגלותו הפרטית, ומעל הכל הגלות הכללית, כל כך הרבה צרות שאי אפשר לשמוע בכלל, וכלל ישראל צריך דחוף משיח, והנשמות שלנו צועקות מרה על הגלות הרוחנית והגשמית.
באחד מהימים האחרונים ישבתי בסלון ביתי, ופתאום אני שומע יבבות מביתי הקטנה 'אפרת' תחי', אהה, אהה, אהה, אני מסתכל לכיוונה, ואני רואה שהיא זחלה אחורה ונתקעה בין הרגלים של כסא קטן, ותקועה שם מבלי יכולת לזוז, ואפילו לא להרים את ראשה. כמוכן שניגשת ללחצה, ותוך כדי הדברים לפה בי מחשבה, למה היא ייבבה??
כי היא ידעה (א) שאין לה איך להיחלץ מהסבך, רק מישהו אחר יכול לחלץ אותה. (ב) אם היא תייבב, אחד מהוריה ישמע את יבבותיה ויחלץ אותה - בוודאות.
'בני בכורי ישראל'!!!! 'אילו הווה ידעין בני נשא רחילותא דרחים לן קודשא בריך הוא' (וה"ק). כל האהבה שיש בין הורים לילד זה משל קטן לאהבה בין הקב"ה לעם ישראל, הקב"ה מצפה שנצטק מהלב, טאטע, העלף (-אבא תעזור), לא צריך צעקות ולא קולות משונים ולא תנועות משונות עם הידיים. צריך רק ידיעה שרק ה' יכול לעזור, ושהוא וודאי יעזור אם נתפלל אליו.
פשוט לדבר עם אבא על כל דבר קטן כגדול, ואפילו לעשות קולות של יבבה, "שמע קול בכיי"..." ובעז' יתקיים בנו "קום קרא אליו יחיש לאמצץ"...

הגעתי לפקיד, הגשתי את הטפסים, והפקיד אומר לי, חסרה חתימה של 'עורך דין'.
מדובר על חתימה בגאלית וטפשית, שכמוה יש להם מיליוני חתימות של עורכי דינים שמצהירים שהם העמידו את המתניב על חומרת העבירה באם הוא מדווח שקר, או משהו דומה.
ביוקרטיה במדינה.
אומר האברך לפקיד: תקשיב הגעתי מרכסים, נסיעה ארוכה, אוטובוס מיוחד, זרום...
הפקיד לא מוכן לשמוע כלום, ואומר לו יש לך עוד חודש לסדר את החתימה, אחר כך, עובר תארין הדיחוי.
נסה האברך כה וכה, עד שמישהו הציע לו רעיון, שיסע לבני ברק לעורך דין, והוא יחתום לו בבני ברק, וכך לא יצטרך לנסוע מרכסים, און רעיון זה לא היה מעשי, מכיוון שבתוך חצי שעה נסגרת לשכת הגיוס.
מה עושים?
עכשיו תשמעו מה זה השגחה פרטית.

בה אנו החיין
מעשה מוזק באמונה ובטחון
מעשה מדרים ב'השגחה פרטית'.
סיפר לי אברך חשוב מרכסים.
באחד מימי החורף ארגנו אצלנו בכולל יום הייציבות ב'לשכת הגיוס'. [שזה אומר שכל אברכי הכולל שצריכים דיחוי מהצבא נוסעים ביחד ללשכת הגיוס בתל השומר' מגישים טפסים מ'מועד הישיבות' 'תורתם אומנותם', והם מקבלים דיחוי לשנה נוספת, וכך הלאה והלאה, עד שעובר גיל הגיוס והם משתחררים].
כך נוהג ההסדר שנים רבות בצורות כאלו ואחרות].
הכנתי את כל הטפסים, תעודת זהות, ונסעתי באוטובוס שיצא מהכולל. נסיעה לא קצרה, מרכסים עד 'תל השומר'.

הקדשותי מכל הזמנים
בעיניי 'שבת מלכא קדישא'
עסק התורה בלילות שבת...
כתב הרה"ג ר' שמואל פולק שליט"א, בעלון הנפלא "אז נדברו": יש עניין מאוד גדול ונשגב לשבת ולעסוק בתורה בלילות שבת של החורף... נאמר בזה דברים נשגבים מאוד.
מה באמת העניין שאנו בטורה דווקא בליל שבת??
אז אני מבקש סליחה עסקי מייבש את העסק... (איה: ברור שיש בה דברים עמוקים מאד, ולא יתנו שבתות לישראל אלא בשביל שיעסקו בתורה, וקוב'ה אורייתא וישראל חד הוא, והדרך לחיבור ודבוקות זה על ידי עסק התורה, אבל הרב הכותב רוצה לכתוב מוויית אחרת, פרקטית) העניין הוא פשוט מאוד: לילות שבת של חודש טבת הם מאוד מאוד ארוכים!!! ומי שיקבל החלטה שהוא מנצל את השעות האלו לעסק התורה הוא ירוויח שעות מלאות וגדושות של לימוד התורה שמתן שכרה כנגד כולם... ומי שלא יחליט את ההחלטה הזו... מה יקרה?? לא יקרה כלום... הוא בסה"כ יפסיד את המכרה זהב הזה... מה יש פה להוסיף?? אין בעיה... אם מאוד תרצה שאני אביא לך כל מיני ציטוטים מספה"ק במעלות עסק התורה בשבת... נו... אז אצליח למצוא הרבה.. אבל עזוב!!! למה להגיע לזה?? בא נדבר ישר ולענין: מגיעים מהתפילה בשעה 5.40, סועדת שבת שעתיים ורבע... או שעתיים וחצי... שמונה או שמונה וחצי אנחנו כבר אחרי סעודה... תכל'ם... מה אני עושה עכשיו עם עצמי משעה שמונה וחצי עד... עד שמונה בבוקר מחר??
כאן יש קלפי!!! אתה תחליט באיזה מפלגה לשים את הפתק שלך... או שאני מחליט לנצל את ליל שבת ולהפוך אותה למכרה זהב של סיכום של כמה שלמדתי בשבוע האחרון או לימוד שנים מקרא בעיון... (סו"ס פרשיות האמונה וכד'). או שאני מחליט להתיישב בסלון על ערימה של ארבע מאות דפים של שבועונים חרדיים עם 200 גרם פיצוחים.
אתה תחליט איך הליל שבת הזה יראה!!! ובעיקר איך הוא יסתיים?? האם הוא יסתיים בכמה דפי גמ' שזה קנייני נצח שמי שטעם עם מה זה לימוד גמ' בליל שבת יודע על מה מדובר... או שהליל שבת הזה יסתיים עם שפתיים דולקות (מהמלה של הפיצוחים) ובקריאות במהלכות בפרשניות של כל המשועממים האפשריים במהלכים של הראש ממשלה ש... שקח בחשבון... שמה שאתה עושה עכשיו זה בדיוק מה שגם הוא עושה... נו... אז תגיד לי: יש מה להוסיף פה?? יש מה להביא בציטוטים נוספים כמה מעלת הלימוד בליל שבת דייקא?? מה... אנחנו לדים שצריך להביא אותנו לבית המדרש עם ופלים והגרלות? עזוב כעת את מתן שכרה... עזוב כעת את גודל מעלת הלימוד... תעמיד את האופציה השניה מול העיניים שלך...
איזה אבא היית רוצה שהילדים שלך יראו?? אבא שהלך ללמוד או אבא ש... שהילד מתחנן שאבא יתן לו את העיתון (כי יש שם קומיקס) ואבא לא מסכים... כי הוא עוד לא סיים?? הרי שלנו לפנינו!!! אנחנו נחליט איך יראה ליל שבת בבתינו... אנחנו נחליט איך יסתיים ליל שבת בבית שלנו... אנחנו נחליט האם הצורה של שבת שלנו תראה יותר מרוממת או שתראה כמו שהיא נראית אצל היהודים חלשים?? ואיך זיל גמור... עכ"ל.
עצה פרקטית: לפעמים בליל שבת אחרי הסעודה עייפים מאד, וזה טבעי כי כמעט ולא שייך לנוח בימי ישישי הקצרים, אבל זה לא אומר שצריכים ללכת לישון מ-8 ועד 8. אפשר ללכת לישון שעה, לקום ולעשות חצי משמר בליל ש"ק, לדוגמא מ-9 ועד 2, שזה 5 שעות, (אגב, 5 שעות זה כל סדר ליל שבועות!). מרן הרב שטינמן צוק"ל, היה הולך לישון שעה אחרי הסעודה, ולומד עד הנץ. וברוך ה' היום אפשר דרא ורואים בתי מדרש מלאים בלומדים בלילות שבת, ושוב, מי שיעיף, יכול לישון אפילו 6 שעות, לקום ב-3 וללמוד עד התפילה, היש תענוג יותר מזה??
בהצלחה לכולם.